



### Oponentský posudek

Autor/ka práce: Bc. Markéta Nováková  
Název práce: Význam aktivizace seniorů v terénních a ambulantních sociálních službách  
Vedoucí práce: MUDr. Jiřina Ondrušová, PhD.  
Oponent: Honza Kaňák

### Formální náležitosti podle Opatření děkana 07/2017

Splňuje práce kritérium odborného textu?	Částečně
Obsahuje abstrakt (Čj, Aj) - nepovinné pro Bc.	Ano
Obsahuje shrnutí závěrů?	Ano
Obsahuje seznam literatury?	Ano
Obsahuje čestné prohlášení (samostatnost, citace literatury, nepoužití k získání titulu)	Ano
Rozsah (40 NS - Bc.; 60 NS - Mgr.)	Ano

Úvodem posudku bych rád řekl, že byt' je převážně kritický (ostatně takto chápu svoji roli jako oponenta, poukázat především na problematické části obhajované práce), neznamená to, že si nevážím práce, kterou Markéta Nováková na práci odvedla.

Text předkládané diplomové práce autorky Markéty Novákové splňuje všechna formální kritéria, která byla stanovena Opatřením děkanky 07/2017. Rozsah textu odpovídá požadované normě. Práce je opřena o 48 především monografií (z čehož pouze 2 jsou v cizím jazyce; přičemž jedna je odkazována dvakrát a jedna je v seznamu literatury uvedena jako pokračování jiného zdroje). Jako nevhodné se mi jeví publikace, které jsou spíše populárně naučné (jako kniha o relaxaci v každodenním životě, či *Ve formě po šedesátce*), či kvalifikační práce (Bc. a Mgr. práce). Národní zpráva o rodině měla být uvedena v elektronických zdrojích. Kombinování citační normy (v textu a v poznámkovém aparátu - např. str. 10) je také z hlediska formálních náležitostí spíše problémem. V textu také občas vykukují tvrzení, která jsou značně obecná a ne zcela přínosná a není zřejmé, co z nich má čtenář odnést, či k čemu v textu vlastně slouží („tělesné změny jsou do velké míry ovlivnitelné a některé však změnit nelze“, str. 12). Některá tvrzení pak nechávají poměrně velký prosto pro fantazii čtenáře, co asi tak autorka daným obsahem myslí (např. o stránku později vyjmenovává pět „pé“ aniž by byly definovány, či byl pospán jejich vztah k aktivizaci). A o stranu později: „*Vnímám, že se starší lidé více upínají k víře v Boha [...] Možná je to i tím, že už od dětství je rodiče vedli k víře v Boha.*“ V konceptuální části práce nemá autorka „*vnímat*“ ale svá tvrzení podkládat odbornými publikacemi (jichž je k tomuto tématu relativně mnoho) a tvrzení, že je to možná tím, že jsou věřící pak, dle mého, v kvalifikační akademické práci nemá co dělat. Stejně tak jako na str. 15, či v kapitole 2.5, informace o tom, jakým oblastem věnovali pozornost autorka a kolegové ve výkonu profese. Z toho plyne také to, že si v některých částech textu (např. 2.7) nejsem jistý, jestli autorka vychází ze zdroje, který neodkazuje, či odkazuje jinde, anebo ze své vlastní zkušenosti (která nemá v konceptuální části práce zcela místo). Některé části textu (jako např. uvedení kapitoly 2.1) působí jako výpisky.

Text lze tedy pouze částečně považovat za odborný v kontextu sociální práce, resp. sociálních služeb. Neodpustím si také podotknout, že na úrovni magisterské práce se nelze vyvázat z realizace „*vědeckého výzkumu*“ jak autorka píše v úvodu práce. I dotazníkové „*šetření*“ je jedním z nástrojů sociálního výzkumu a tím pádem by autorka měla být schopná aplikovat sociálně-vědní poznatky a dovednosti (jakkoliv zcela uznávám, že je možné je aplikovat na úrovni „*začátečnická*“, což nemyslím nikterak pejorativně; sám se za začátečnicka pokládám). Navíc zaměření práce k tomu vyloženě vede. Téma práce je velmi potřebné a samo o sobě spadá částečně do analýzy potřeb (cílové skupiny). Byt' jej vnímám jako ne zcela zužitkované,



protože autorka na základě vlastních zjištění dále neformuluje závěry o tom, co data znamenají pro případnou práci s klienty, či pro obor sociální práce jako takový.

### Znění základní výzkumné otázky

Je formulována?	Ne
Jsou pojmy operacionalizovatelné?	Ano
Spadá do oboru SACH?	Ano
Je netriviální?	Ano, otázka, pokud by byla formulována jako otázka by triviální nebyla.
Je otevřená (či je možná uzavřená varianta)?	Nelze říci.

Autorka v části 5.3 práce sice tvrdí, že formuluje výzkumné otázky (dvě), ale formulačně se o otázky nejedná. Jsou spíše formulovány jako cíl výzkumu. Navíc není zřejmé, o jaké seniory se jedná, jestli o všechny v celé ČR, či v nějaké vybrané lokalitě (to specifikuje v jiné části textu). Zda se jedná o všechny seniory, či tzv. in need – tedy ty, kteří potřebují využívat sociální služby ambulantní a terénní formy. Stejně tak dílčí výzkumné otázky (DVO) nejsou otázky, ale spíše oblasti. Pojmy operacionalizované jsou a oborově je téma jistě podstatné a do SACH náleží. Absenci výzkumné otázky nicméně vnímám jako problematickou (pokud je obecným cílem výzkumu odpovědět na Základní výzkumnou otázku, z čehož při hodnocení vycházím).

### Konceptuální část práce

Jsou konceptualizovány všechny pojmy ZVO?	Pouze částečně
Je u klíčového pojmu definován obsah i struktura pojmu?	Pokud by byl termín „mají zájem“ chápán jako klíčový, pak nikoliv, pokud by to byly termín „aktivity“ pak ano (kap. 2.5 až 2.8)
Je uveden současný stav poznání?	Ne
Je konceptualizace srozumitelná?	Ano

S ohledem na to, že není ZVO formulována, nemohu soudit, jestli jsou v konceptuální části práce definovány všechny pojmy, se kterými autorka pracuje. Z autorčiny formulace ale v teoretické části práce chybí vymezení termínu „mají zájem“, který využívá ve formulování zaměření výzkumu v části 5.3. Stejně tak v části, kde se věnuje duchovním potřebám seniorů, chybí texty Suchomelové, která se danou problematikou dlouhodobě zabývá, publikovala na dané téma odbornou monografii a několik recenzovaných článků. S ohledem na zacílení práce oceňuji především kapitoly 2.5 až 2.8, ve kterých se autorka věnuje možným intervencím, byť je sama chápe a popisuje spíše jako ucelené metody. Mrzí mne, že část 2.7, která se věnuje spirituálním intervencím, či spirituálnímu rozměru je poměrně krátká a navíc v ní autorka nečerpá z literatury, která by se týkala tématu (monografii o sociologii stárnutí za takovou pokládat nelze). Kapitoly 3 a 4 pak opět chápu jako popis širšího kontextu zkoumaného tématu, než konceptualizaci pojmů, se kterými autorka operuje ve výzkumné části.

### Metodologický rámec

Je k operacionalizaci využita konceptualizace?	Ano
Sedí metoda sběru dat se záměrem výzkumu?	Ano
Sedí metoda analýzy dat se záměrem výzkumu?	Částečně
Je popsán způsob výběru vzorku?	Ne
Je zvolen rámec výzkumu adekvátně ZVO a záměru výzkumu?	Ano
Jsou popsány limity výzkumu, kvalita výzkumu a etický rozměr zkoumání?	Nedostatečně



K ne/formulaci ZVO jsem se již vyjádřil výše. I přes to rád konstatuji, že autorka pro operacionalizaci využila teze prezentované v konceptuální části práce. Není mi jen jasné, z jakého důvodu nejsou u ambulantních služeb modifikovány otázky, které směřují k terénně poskytovaným službám (viz návštěva duchovního doma u klientů) a naopak. Stejně tak není zřejmé, z jakého důvodu se autorka nedoptává respondentů využívající terénní služby na vnímanou potřebnost využívat ambulantní služby a naopak. Stejně tak mi není zřejmý důvod zařazení položek, které se týkají zdravotního a funkčního stavu respondentů, spánku respondentů, onemocnění, využití kompenzační pomůcky a imobilita, překážky v pohybu, protože z hlediska cíle je autorka nepotřebuje. Dávaly by smysl, pokud by autorka dále analyzovala, jaký vliv má tento stav (mapované oblasti) na vnímanou potřebnost využívání zkoumaných intervencí, či postupů služeb. Tomu se tak ale neděje. Z hlediska etiky výzkumu se jedná o zbytečné zatěžování respondentů otázkami, které nejsou opodstatnitelné cílem práce, či následným způsobem analýzy dat.

Problematická je pak také hypotéza. O hypotézu se bezesporu jedná, ale nevychází ze ZVO (resp. formulace cíle) a pokud by byla hypotéza formulována takto a cílem práce by bylo na ni odpovědět, je dotazník přespříliš široký a pro respondenty zbytečně zatěžující. Procesně by se ze ZVO měly vytvořit DVO a na ně navazovat hypotézy, což autorka nečiní, či pokud ano, tak její postup není z textu zřejmý.

Samotný dotazník pak vykazuje mírné nedostatky. Oceňuji přehledné a jasné zadání pro respondenty, nicméně: a) zájem o činnost a již využívaná činnost (v zadání jak chápat otázky) není to samé a může respondenty mást, b) v části věk dochází k překryvům kategorií (což by de facto mělo autorku vést k vyloučení této položky z analýzy).

Byť jsou příklady z praxe součástí teoretické části práce, tak z hlediska Etiky není zřejmé, jestli se jedná o reálné příklady z praxe a pak tedy, jestli měla autorka diplomové práce podepsány informované souhlasy se zaznamenáním a využitím prezentovaných informací. Jsem rád, že se autorka věnuje v kontextu etického rozměru výzkumu anonymitě a dobrovolnosti a tím pádem zajištění bezpečí pro respondenty.

Limity výzkumu, které tak autorka popisuje, nejsou limity výzkumu. Autorka nereflektuje nízký počet dotazníků, nereflektuje, jaká plynou omezení ze způsobu výběru vzorku (který nezdůvodňuje, pouze popisuje počet organizací v daných lokalitách bez odůvodnění jejich výběru). Vymezení proti výzkumu – viz úvod tohoto posudku.

## Výzkumná zjištění

Odpovídají výzkumná zjištění na ZVO?	Tomu, jak je nastavuje autorka z hlediska cíle ano
Jsou použity nástroje analýzy dat adekvátně?	Z hlediska deskriptivní statistiky ano, z hlediska ověření hypotézy nikoliv
Je prezentace zjištění srozumitelná?	Ano
Přináší zjištění výzkumu něco nového?	Pokud byly výstupy k dispozici i organizacím (což se zdá, že nikoliv – aspoň to tak autorka tvrdí v části reflektující etickou stránku výzkumu), pak ano. Jinak se o tom, co data znamenají pro sociální práci s danou cílovou skupinou lze jen domnívat.

Následně autorka prezentuje na úrovni deskriptivní statistiky zjištění z výzkumu na vzorku. Některá tvrzení autorky, které vyvozuje z výzkumu, jsou ale chybná (zřejmě pouze formulačně). Například tvrzení, že „je patrné, že terénní sociální služby využívá a má o ně zájem více žen“ (str. 71) nelze z realizovaného výzkumu tvrdit. Stejně tak generalizované tvrzení, že „senioři využívající ambulantní sociální služby mají více zájem o dušení činnosti“ (str. 102) nelze bez principů statistického testování nulových hypotéz říci. Autorka se doptávala jen těch respondentů, kteří již služby využívají a navíc ne všech. U věku pak autorka uvádí jiné (nepřekrývající se) kategorie, než je ve znění dotazníku v příloze. To, co autorka označuje



v textu práce jako „interpretace“ není interpretace, ale deskriptivní popis zjištění. Navíc není z textu zřejmé, k čemu si autorka formulovala hypotézu. Autorka ji chápe (dle textu) jako pro kvantitativní výzkum zásadní, ale v analýze dat se jí již vůbec nevěnuje. Navíc opět, tak jak je hypotéza položena, by k jejímu ověření bylo potřeba využít principy statistického testování nulových hypotéz.

**Závěr oponenta:** I přes kritické poznámky uvedené výše doporučuji magisterskou práci k obhajobě s hodnocením dobře (3) a to na základě průběhu obhajoby.

### Otázky k obhajobě

Prosím autorku, aby v rámci obhajoby odpověděla na níže položené otázky:

- Jak by zněla Základní výzkumná otázka, pokud by měla být jen jedna a měla by to být skutečně otázka?
- Co Vaše zjištění vypovídají o sociální práci se seniory?
- Jak byste interpretovala Vaše zjištění deskriptivní statistiky z hlediska teoretické části Vaší práce?
- K čemu Vám byly otázky (k čemu jste je využila, proč Vám přijdou důležité), které se doptávají na zdravotní stav, kompenzační pomůcky atp.
- Pokud byste skutečně chtěla hypotézu, kterou formulujete ověřit (potvrdit / vyvrátit), jak byste postupovala (tedy co byste dělala s daty z dotazníku a jak byste dále hypotézu ověřovala)?

Honza Kaňák, v Praze dne 17. 5. 2018